

різноманітні види діяльності, різко підвищують пізнавальний інтерес, служать розвитку уваги, уваги, мислення, мовлення і пам'яті. Інтеграція в сучасному суспільстві пояснює необхідність інтеграції в освіті. Сучасному суспільству необхідні висококласні, добре підготовлені фахівці. Інтеграція дає можливість для самореалізації, самовираження, творчості викладача, сприяє розкриттю здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. пос.: Київ: ПШТЕЛ, 1995. 168 с.
2. Левченко А. С. Науково – теоретичні основи загальної педагогіки. Суми: СумДУ, 2002. 44 с.
3. Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Міжнародної наукової конференції, ч. 1. Наук. Ред. О.Ю.Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2019 р. 400 с.
4. Велика дидактика. Закони добре організованої школи / Я. А. Коменський // Коваленко, Є. І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; М -во освіти і науки України, Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. К. : Центр учбової літ-ри, 2006. С. 155-185.

УДК 94:[304:64]:314.1(477)1985)1991”

Житник Сергій,
студент магістратури,
СумДПУ імені А.С. Макаренка,
м. Суми, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ ПРОБЛЕМИ НАСЕЛЕННЯ УРСР

Стаття присвячена дослідженню соціально-побутових проблем населення УРСР в роки Перебудови. Основна увага зосереджена на житловому питанні, сфері охорони здоров'я, антиалкогольній кампанії. Доведено, що Перебудова стала періодом глибокої кризи радянського суспільства, завершенням існування СРСР.

Ключові слова: будівництво житла, дефіцит, алкоголізм, житлова проблемSocial and domestic problems of the population of the USSR. The article is devoted to the study of social and domestic problems of the population of the USSR during the years of Perestroika relations. The focus is on housing, healthcare, and the anti-alcohol campaign. It is proved that Perestroika was a period of deep crisis of Soviet society, the end of the USSR.

Keywords: housing construction, shortages, alcoholism, housing problems.

Період Перебудови в СРСР (1985-1991 рр.) - один з найбільш важливих подій в історії не лише Радянського Союзу, а й Східної Європи. Адже на цей період припали і аварія на ЧАЕС, вихід радянських військ з Афганістану, розпад Організації Варшавського договору та завершення холодної війни. Перебудова мала двоє значення для радянського суспільства. З одного боку вона «принесла» плюралізм, елементи демократії, кооперативи, свободу для ЗМІ, створення численних громадських організацій. З іншого – протягом 1985-1991 рр. можна спостерігати зростання алкоголізму, наркоманії, поширення проституції та СНІДУ. Населення СРСР, зважаючи на економічну кризу та згорання основних соціально-економічних програм, зіштовхнулося з цілою низкою соціально-побутових проблем.

В українській та російській історіографії написано чимало статей, щодо повсякденності Перебудови в СРСР, проте майже відсутні комплексні видання, монографії. Окремо слід наголосити на науковому доробку дослідниці Ю.Бардашевської, яка захистила кандидатську дисертацію з теми «Повсякденне життя міського населення Криму в 1985-1991 рр.». Незважаючи на те, що авторка зосереджує свою увагу на окремому регіоні (Крим), у її праці описано загальні тенденції повсякдення СРСР в добу перебудови (житло, сфера послуг, зарплати, культура, харчування). Дослідник Л.Ковпак досліджує соціально-побутові умови населення УРСР від 1945 по 1991 рр., стверджує, що в роки Перебудови збільшилась чисельність імпортованих товарів, з'явилося багато кооперативів, натомість звичним явищем став дефіцит, насамперед продуктів харчування. Російський дослідник Г.Тимофеев, розглядаючи соціально-економічні реформи в роки Перебудови, приходять до висновку, що реформи були запізненими та неефективними (зростання цін, безробіття, тіньова економіка). Ю.Латиш детально аналізує антиалкогольну кампанію в Радянському Союзі, приходять до висновку, що радянська влада своїми діями не лише не вирішила проблему, а навпаки – загострила її.

Мета статті – розглянути соціально побутові проблеми населення УРСР в роки Перебудови. Відповідно до мети, сформуовано наступні завдання – дослідити житлову проблему в УРСР, розглянути негативні тенденції в сфері послуг, проаналізувати такі негативні явища як алкоголізм, проституція, наркоманія.

У 1986 р. XXVII з'їзд КПРС ухвалив програму «Житло-2000», згідно якої до 2000 р. кожна радянська родина повинна була отримати власну квартиру. Однак делегати з'їзду не враховували те, що соціально-економічне становище в країні погіршувалося, й реалізувати плани на практиці не було можливості, зважаючи на брак коштів, матеріалів та інших ресурсів. Станом на 1989 р. в СРСР у квартирних чергах перебувало понад 14 млн. міських родин. Аби отримати житло, родинам доводилось перебувати у черзі протягом 10 – 20 років. Натомість чиновники, директори підприємств, керівники компартії доволі часто мали зайву житлову площу.

На сторінках журналу «Перець» за січень 1987 р. містився відкритий лист прокурору Вінницької області І.Тимченку, у якому зазначалось, що директор Глухівського заводу залізобетонних виробів В.Жорняк записав на матір квартиру площею понад 160 м²[2]. Понад 6 млн. сімей проживали в комунальних квартирах, гуртожитках або орендували приміщення у приватних осіб. Варто згадати про те, що житлове питання в УРСР в роки Перебудови загострило три фактори – повернення родин депортованих татар, повернення родин військовослужбовців (з країн Східної Європи) та виселення людей з зони радіаційного ураження (ЧАЕС) [10, с.142]. Станом на 1 квітня 1991 р. до Криму повернулось понад 125 тис. татар, які селилися переважно у селах. Найбільше татар проживало у Сімферополі – 2182 осіб [3, с.17]. Для мешканців багатоквартирних будинків у містах існувала ціла низка проблем у житлово-комунальному господарстві – зношені комунікації (дахи, каналізація, водопроводи), низька якість багатьох зведених новобудов, значний відсоток комунальних квартир. Дуже повільними темпами відбувався ремонт житла за ліквідація аварійних помешкань. Через дефіцит матеріалів, завищені ціни та невеликий асортимент, виникала ще одна проблема – облаштування інтер'єру квартири (меблі, побутова техніка, килими).

Багато соціально-побутових проблем існувало для мешканців сіл. Це і низькі темпи будівництва житла, малий асортимент надання послуг населенню (ремонт техніки, аптеки, перукарні, інше). Справжньою бідною для селян стало будівництво доріг, адже багато сіл знаходились на значній відстані від міст. Внаслідок цього молодь масово переїздила до міст і з карти зникали сотні малих сіл. Гострою була проблема газифікації сіл. На Тернопільщині газифікованими було лише 51 населений пункт із 970.

Серед соціально-побутових проблем населення УРСР варто згадати й незадовільне забезпечення продуктами, насамперед м'ясом та рибою. Окремі види товарів видавали взагалі за талонами, а звичним явищем стали пусті прилавки магазинів та дефіцит товарів. З 1 листопада 1990 р. товари почали реалізовувати за купонами, які мали номінал у 1,3,5,10,25 та 50 крб., які діяли протягом шести місяців з дня видачі. Купонами можна було розраховуватись у книжних магазинах, аптеках, у магазинах будматеріалів та інших установах. Багато товарів легкої промисловості було списано на брак – зокрема у 1987 р. на брак було списано 16,7% швейних виробів та понад 12% верхнього трикотажу. В роки Перебудови можна було спостерігати величезний розрив між різними верствами населення. «Бідні» становили 86,5% всіх сімей, «багаті» – лише 2,3% [4, с.147].

В роки Перебудови величезні проблеми існували у сфері охорони здоров'я. Через брак персоналу, люди часто не могли записатись на прийом до потрібного лікаря, могли простояти годинами у чергах в поліклініках. В УРСР 1/4 усіх лікарень та поліклінік знаходились у незадовільному стані [1, с.157]. Станом на 1987 р. лише 52,3% карет швидкої допомоги належним чином забезпечувались паливом. Споживання лікарських засобів на душу населення в СРСР було в два - три рази нижчим рівня розвинених капіталістичних країн. Гострою була проблема, пов'язана з облаштуванням ветеранів Великої Вітчизняної війни та воїнів-інтернаціоналістів, що проходили службу в Афганістані. 26 вересня – 1 жовтня 1987 р. у Хмельницькому проходив ІХ республіканський зліт молоді «Дорогами слави батьків», на якому були присутні 50 воїнів-афганців. Ветерани скаржились на те, що державні органи, у тому числі військомати, не надають родинам афганців пільги, відтягують виплати [12, с.73].

Якщо говорити про роки Перебудови, то очевидці цих подій одразу згадують про такі негативні явища як алкоголізм, проституцію, наркоманію, організовану злочинність. Внаслідок алкоголізму (населення пило багато та регулярно), країна щорічно втрачала до 80 млрд. рублів, а рівень смертності від алкоголізму становив понад 30%. Станом на 1986 р. в СРСР було зареєстровано понад 4 млн. алкоголіків. Влада розпочала антиалкогольну кампанію – в разі зменшився продаж алкогольних напоїв, їх асортимент та місця продажу. Алкозалежні підлягали примусовому лікуванню, а на усіх державних підприємствах діяли спеціальні комісії для боротьби з цим явищем. Буденним явищем стали безалкогольні урочисті заходи [5, с.422]. Влада влаштовувала справжні рейди на підприємствах, у місцях масового відпочинку, штрафуючи порушників [7]. З одного боку, антиалкогольна кампанія покращила офіційну статистику (у понад два рази зменшились продажі спиртних напоїв, знизилась смертність). Однак на практиці алкоголізм перейшов «у підпілля» – населення почало масово споживати самогон, спиртовмісні речовини (рідина для чистки скла, дихлофос), контрафактну продукцію. Зростання самогонваріння призвело до дефіциту цукру. Антиалкогольна кампанія також призвела до винищення значної площі винограду. Підсумком антиалкогольної кампанії стали величезні економічні втрати СРСР – до 170 млрд. дол. [6, с.411].

В роки Перебудови, у зв'язку з лібералізацією суспільного життя зростає наркоманія, особливо серед молоді. Наркотики до УРСР потрапляли, як правило з Середньої Азії. Найпоширенішим видом наркотиків була конопля, гашиш. Протягом 1984–1990 рр., міністерство охорони здоров'я СРСР зареєструвало зростання чисельності наркоманів із 35254 до 67622 осіб. Перебудова дала змогу громадянам СРСР по іншому подивитись на таке явище, як проституція. Першими публікаціями про проституцію в СРСР стали статті Е.Додолева «Нічні мисливці» та «Білий танець», опубліковані у 1986 р. на сторінках «Московського комсомольця». У 1988 р. В.Кунін опублікував повість «Інтердівчинка» у журналі «Аврора». Ця повість згодом була екранізована. Згідно повідомлень працівників готелів та ресторанів, у 1989 р. ніч проведена з повією могла вартувати від 50 доларів.

Валютні повії вважались найвищим класом у сфері надання інтим послуг – багато з них мали вищу освіту, знали іноземні мови та перебували на обліку у спецвідділах КДБ [8]. У 1988 р. у СРСР був зафіксований перший випадок СНІДУ, а вже у 1990 р. було зареєстровано 270 ВІЛ-інфікованих дітей [9].

Соціально-економічні реформи, діяльність кооперативів, демобілізація воїнів-інтернаціоналістів та угруповання спортсменів призвели до появи організованої злочинності, бійці якої займались рекетом, грабунками, вимаганням та іншими видами злочинної діяльності. Якщо у 1985 р. в СРСР було зареєстровано 19,4 тис. зв'язувань та 16,7 тис. умисних убивств чи замахів на убивство, то у 1990 р. ця статистика зросла до 22,5 та 24,9 тис. відповідно [11, с.274].

Таким чином, перебудова принесла для громадян СРСР цілий комплекс соціально-побутових проблем, загострила старі та спричинила появу нових. Ця проблематика потребує подальшого вивчення та доопрацювання. Доволі мало інформації щодо організованої злочинності в УРСР, наркоманії. Недостатньо проаналізовані питання, пов'язані з квартирними чергами, з економічними махінаціями у сфері будівництва житла.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардашевська Ю.І. Повсякденне життя міського населення Криму в 1985-1991 рр. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2018. 278 с.
2. Відкритий лист прокуророві Вінницької області. Перець. Січень 1987. №1.
3. Депортовані кримські татари, болгари, вірмени, греки, німці: статистичні матеріали / упоряд. Ю.Білуха. Київ: Абрис, 2000. 200 с.
4. Ковпак Л. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1945 – 2000 рр.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2003. 250 с.
5. Костишева С. Роль друкованих засобів масової інформації України у здійсненні соціально-економічних перетворень в умовах перебудови. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр. 2007. Вип.16(2). С. 416-430.
6. Пихоя Р. Советский Союз: история власти. 1945-1991. Новосибирск: Сибирский хронограф, 2000. 680 с.
7. Попались на горячем. Вечерний Киев. 1985. 29 декабря.
8. Проституція в СССР: интересные факты и редкие фотографии 27 Квітня, 2017. URL: <https://www.legalife.com.ua/category/nasha-diialnist/> <https://www.legalife.com.ua/category/nasha-diialnist>
9. Салькова А. Как ВИЧ попал в СССР. 31.10.2016. URL: https://www.gazeta.ru/science/2016/10/31_a_10294289.shtml
10. Тимофеев Г. Социально-экономические реформы 1985-1991 гг. в СССР: предпосылки, динамика, результаты: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02 / Нижегородский государственный университет им. Н.И. Лобачевского. Нижний Новгород, 2007. 194 с.
11. Україна: Друга половина ХХ ст.: Нариси історії / Редкол.: П.Панченко (голова) та ін.; Авт.: П.Панченко, О.Веселова, Н.Барановська та ін. Київ: Либідь, 1997. 352 с.
12. Червонописький С. Становлення «афганського» руху в УРСР (1980-1991рр.): общественно-политическая литература. Політичний менеджмент. 2005. №6. С.66-81.

УДК 378

Муха Олена,
викладач суспільних
дисциплін, I категорія, Сумський
будівельний коледж,
м. Суми, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Стаття розкриває становлення вивчення правових дисциплін. Значна увага приділена різноманітним методам викладання правових дисциплін, зокрема в закладах передвищої фахової освіти.

Ключові слова: мораль, метод, методики викладання, інноваційні методики.

The article reveals the formation of the study of legal disciplines. Considerable attention is paid to various methods of teaching legal disciplines, in particular in institutions before higher professional education.

Key words: morality, method, teaching methods, innovative methods.

В сучасному світі правова освіта з кожним роком відіграє все більшу роль, адже передбачає не лише високу компетентність фахівців, які випускаються, а й можливість формування правових знань, умінь і навичок які знадобляться студентам для успішної діяльності в правовому суспільстві. В свою чергу модернізація та підвищення освітньої якості в навчальних закладах фахової передвищої освіти, у контексті європейської інтеграції, вимагає прогресивних нововведень, запровадження сучасних технологій та моделей навчання правових дисциплін. Це, в свою чергу, потребує розширення викладання правових дисциплін, які ще донедавна вважались «стандартними» у підготовці середніх шкіл, але не в навчальних закладах фахової передвищої освіти.